

KRITIKUS TÖMEG¹

Az ügyvédség és a szakmai kamarák szerepe az elektronikus közigazgatás hazai elterjedésében

BARANYI BERTOLD*

*Egyetemi tanársegéd, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar; ügyvéd; a Magyar Jogász Egylet Közigazgatási Eljárásjogi Szakágának vezetője. E-mail: bertold.baranyi@ajk.elte.hu, drbb@drbb.hu

Absztrakt

Több mint húsz év telt el azóta, hogy a magyar jog a papír alapú okiratokkal egyenértékűnek ismerte el a megfelelő elektronikus aláírással ellátott elektronikus dokumentumokat. Ez elvileg utat nyitott nem csupán a polgári jogi jogviszonyokban, hanem a közhatalmi eljárásokban is az elektronikus ügyintézésnek. Ennek ellenére több mint tizenöt évet kellett várni arra, hogy az infokommunikációs eszközök alkalmazása általános gyakorlattá váljon a közigazgatásban is. Pedig jogi szabályozásban és költségvetési forrásban nem volt hiány. Ebben a tanulmányban – elsősorban a jogi háttér és a statisztikai adatok elemzésével – azt vizsgálom, hogy hosszú évek részben vagy egészében meddő próbálkozásait követően 2018 után hogyan vált az elektronikus kommunikáció mindennapi szokássá a jogi eljárásokban. Ezen belül különösen arra a kérdésre keresem a választ, hogy ebben az ügyvédek, illetve az igazságszolgáltatás körében működő szakmai kamarák – a szó szoros és átvitt értelmében is – kritikus tömeget képeztek-e.

Kulcsszavak

elektronikus ügyintézés, ügyvédek, kamarák, kritikus tömeg

Abstract

More than twenty years have passed since Hungarian law recognised electronic documents with appropriate electronic signatures as equivalent to paper documents. In principle, this opened the way for electronic administration not only in civil law relationships but also in public authority procedures. Nevertheless, it took more than 15 years before the use of ICT tools became common practice in public administrations. Yet there was no shortage of legislation and budgetary resources. In this paper, I will examine – mainly by analysing the legal background

¹ Ezúton szeretnék köszönetet mondani a Magyar Ügyvédi Kamara, a NISZ Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt., a Microsec Számítástechnikai Fejlesztő Zrt., a Digitális Magyarország Ügynökség, valamint az ELTE ÁJK Közigazgatási Jogi Tanszéke munkatársai számára a tanulmányban felhasznált statisztikai adatok biztosításáért, illetve konstruktív szakmai segítségükért.

and statistical data – how, after many years of partially or entirely fruitless attempts, electronic communication has become commonplace in legal procedures after 2018. In particular, I am looking for an answer to the question of whether lawyers and the professional chambers of the judiciary have constituted a critical mass in this, both literally and figuratively.

Keywords

e-Administration, attorneys, chambers, critical mass

1. Bevezetés

Jövőre lesz 60 éve, hogy Nobel-díjat kapott Wigner Jenő, az atommagok és az elemi részek elméletének fejlesztéséért, kiváltképpen pedig az alapvető szimmetriaelvek felfedezéséért és alkalmazásáért. Wigner volt az, aki Gregory Breit-tel együtt kiszámolta az atombomba működéséhez szükséges kritikus tömeget (Varga, 2014, 157). Kritikus tömegnek az atombombában vagy precízebben nukleáris vagy hasadóanyag-bombában az önfenntartó nukleáris láncreakció beindulásához szükséges hasadóanyag tömegét nevezzük (Csanád, 2018, 201).

A fizikában használatos fogalmat gyakran kölcsönveszik a társadalomtudományokban, és a fentiekkel összhangban a jelentéstartalma lényegében az, hogy ha egy társadalomban egy vagy több tényező együttesen elér egy kritikus tömeget, illetve egy vagy több társadalmi csoporton belül kialakul bizonyos magatartási minták követésének bizonyos szintje, akkor a társadalmon belül egyre több ember kezd el – látszólag vagy ténylegesen koordinálatlanul – hasonló módon viselkedni.

A kritikus tömeg fogalmát eredetileg a játékelméletet kutató Thomas C. Schelling (1971) és Mark Granovetter (1978) szociológus használta, hogy megmagyarázza az emberek és jelenségek széles körének cselekvéseit és viselkedését. De a fogalomnak más néven vannak korábbi gyökerei is. Így például Max Weber A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme című művének egyik fő gondolata némileg leegyszerűsítve az, hogy azáltal, hogy a protestáns etika a társadalom egy meghatározott rétegét (a protestánsokat és különösen a kálvinistákat) „rávette” arra, hogy saját vállalkozásokat alakítsanak ki, kereskedelmet folytassanak és vagyont halmozzanak fel befektetési céllal, egyenesen vezetett a kapitalista gazdasági rendszer kialakulásához nem csupán a protestáns lakosság körében, nem csupán Észak-Európában, hanem az egész világon (McKinnon, 2010, 23).

Ebben a tanulmányban azt vizsgálom, hogy hosszú évek részben vagy egészében meddő próbálkozásait követően 2018 után hogyan vált az elektronikus kommunikáció mindennapi szokássá Magyarországon a jogi eljárásokban, és azt a felvetést, hogy ebben valóban – a szó szoros és átvitt értelmében is – kritikus tömeg szerepét töltötték-e be a kamarai jogtanácsosokkal kiegészülő ügyvédség, illetve az igazságszolgáltatás körében működő szakmai kamarák.

2. Előzmények

2.1. A kezdetek: az elektronikus dokumentumok egyenértékűsége (2001)

Az elektronikus ügyintézés lehetősége jogi értelemben Magyarországon 2001. szeptember 1-jén indult el azzal, hogy az elektronikus aláírásról szóló 2001. évi XXXV. törvény (a továbbiakban: Eat.) az elektronikus dokumentumokat a hagyományos dokumentumokkal egyenértékűnek nyilvánította.

Az Eat. 3. § (1) bekezdése alapján az elektronikus aláírás, illetve elektronikus irat vagy dokumentum elfogadását – beleértve a bizonyítási eszközként történő alkalmazást – megtagadni, jognyilatkozat tételére, illetve joghatás kiváltására való alkalmasságát kétségbe vonni – törvényben meghatározott korlátozásokkal – nem lehetett kizárólag amiatt, hogy az aláírás, illetve az irat vagy dokumentum elektronikus formában létezik.

Az Eat. 4. § (1) bekezdése pedig egyenesen az írásba foglalással tette egyenértékűvé az elektronikus irat legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással történő ellátását.

Azt gondolhatnánk, hogy ezzel a közhatalmi eljárásokban is lebontották az elektronikus kommunikáció legfőbb jogi akadályait, és megnyílt az út az elektronikus ügyintézés előtt. Nem így volt.

Még öt évvel később, 2006-ban is csak a 16–74 éves lakosság mintegy 14,4 százaléka kereste meg elektronikus úton a *közhivatalokat*,² és ennek mindössze 4,5 százaléka nyújtott be elektronikus úton kérelmet.³

Az okok többrétűek voltak.

Egyrészt az Eat. 4. § (3) és (4) bekezdése – a bizonyítékként való felhasználáson túl – úgy bírósági, mint hatósági eljárásokban az eljárási cselekmények teljesítését elektronikus irat, dokumentum, illetve aláírás használatával csak akkor tette lehetővé, ha azt az ágazati jogszabály (önkormányzati hatáskörbe tartozó ügyben pedig az érintett önkormányzat rendelete) lehetővé tette. Ilyen eljárások elvétve voltak.

Az Eat. úgy módosította a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvényt, hogy a bejegyzési kérelem és mellékletei elektronikus okirat formájában, számítógépes hálózat útján is továbbíthatóvá váltak a cégbírósághoz, mely esetben a cégbíróság az okiratokat elektronikus okirat formájában volt köteles nyilvántartani.

A gyakorlatban azonban ez a rendelkezés nem hatályosult. Nem csupán amiatt, mert nem alakult ki ennek a kultúrája (nem terjedt el a digitális írástudás), hanem azért sem, mert túl drága és túl bonyolult volt a mindennapi használatra, a költségeihez képest aránytalanul ritkán, kevés közhatalmi eljárásban, jognyilatkozat megtételéhez lehetett érdemben használni. Ugyancsak gátolta a terjedését az, hogy az Eat. által módosított, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: 1952. évi Pp.)⁴ kizárólag a minősített elektronikus aláíráshoz fűzte a teljes bizonyító erő joghatását, amely joghatás viszont számos esetben jogszabályi vagy gyakorlati elvárás volt. Így aztán a gazdasági szereplők zöme számára nem érte meg az egyébként is körülményes eszköz igénybevétele.

De az elektronikus írástudás és a jogi akadályok lebontása is csak egy része volt a problémának. Hiába állt ugyanis rendelkezésre a nyilatkozattevő azonosítását és a dokumentum változatlanóságának az ellenőrizhetőségét lehetővé tevő technológia és szabályozás a megbízható, papír alapú dokumentumokkal legalább egyenértékű elektronikus dokumentumok előállításához, ha nem állt rendelkezésre egy olyan biztonságos csatorna, amelyen keresztül ezen iratokat

² A Központi Statisztikai Hivatal meglehetősen pongyola szóhasználata. Az alkalmazott módszertanból arra lehet következtetni, hogy ez valamennyi közhatalmat gyakorló szervet és közintézetet magában foglalt. Lásd: https://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/ikt_modsz.html

³ KSH - E-közigazgatási portálok igénybevétele az e-ügyintézés szintjei szerint. Lásd: https://www.ksh.hu/statdat_files/ikt/hu/ikt0020.html

⁴ Egészen 2012. április 1-ig, amikortól e joghatás már a minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláíráshoz is fűződött.

olyan módon lehetett volna elküldeni és érkeztetni, hogy az elküldés megtörténte, a kézbesítés, illetve annak a fikciója alapjául szolgáló tények utólag igazolhatóak lettek volna.

Az Eat. tehát – miközben a magánjogi jogviszonyok zömében lebontotta a jognyilatkozatok elektronikus megtételének jogi akadályait – a közhatalmi eljárásokban elsősorban a bizonyítékok körében tette lehetővé az elektronikus dokumentumok használatát.

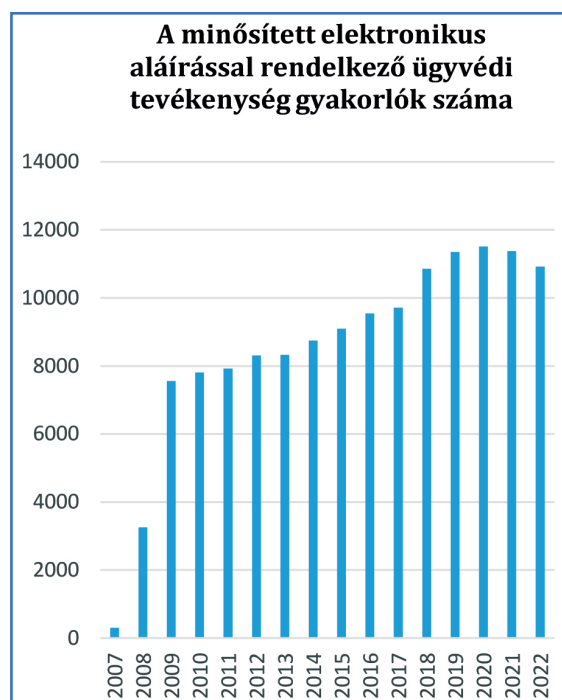
Ezzel ugyanakkor áttételesen megnyitotta az utat az ügyvédi tevékenység gyakorlói előtt. Az 1952. évi Pp. és az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény módosításával⁵ ugyanis lehetővé vált, hogy az ügyvéd, illetve a jogtanácsos elektronikus ellenjegyzés segítségével teljes bizonyító erejű elektronikus okiratot állítson elő.

Ezzel szemben, különösen az ügyvédek számára, már értelme lehetett volna a minősített elektronikus aláírás beszerzésének (amelyhez szükséges feltételeknek eleve meg kellett felelniük), hiszen nagyobb számú ügyfél esetén már az évi kis esetszám mellett is megérhette. Az igazi áttörésre azonban ebben a körben is várni kellett, hiszen még 2007 végén is csupán 299 ügyvéd rendelkezett minősített elektronikus aláírással, de ez a következő évektől ugrásszerűen emelkedett.⁶

1. ábra (saját szerkesztés)

A minősített elektronikus aláírással rendelkező ügyvédi tevékenység gyakorlók számának alakulása⁷

Év	A minősített elektronikus aláírással rendelkező ügyvédi tevékenység gyakorlók száma
2007	299
2008	3256
2009	7555
2010	7809
2011	7926
2012	8309
2013	8328
2014	8748
2015	9093
2016	9544
2017	9716
2018	10858
2019	11349
2020	11509
2021	11373
2022	10917

⁵ Eat. 29. §, 33. §.

⁶ A Magyar Ügyvédi Kamara adatszolgáltatása az ügyvédi kamarai nyilvántartásból, valamint a Microsec Számítástechnikai Fejlesztő Zártkörűen Működő Részvénytársaság adatszolgáltatása. Lásd: 1. ábra.

⁷ A Magyar Ügyvédi Kamara adatszolgáltatása az ügyvédi kamarai nyilvántartásból, valamint a Microsec Számítástechnikai Fejlesztő Zártkörűen Működő Részvénytársaság adatszolgáltatása alapján.

2.2. Az elektronikus ügyintézés jogi akadályainak lebontása a közigazgatási hatósági eljárásokban (2005)

A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 2005. szeptember 1-jén lépett hatályba, és 8. §-a egyenesen úgy rendelkezett, hogy közigazgatási hatósági eljárásban az egyes eljárási cselekmények törvény, kormányrendelet és önkormányzati rendelet eltérő rendelkezése hiányában, jogszabályban meghatározott módon, elektronikus úton is gyakorolhatók. A Ket. eredeti szövege szerint az elektronikus ügyintézés kötelezővé tenni és megtiltani egyaránt csak törvényben lehetett volna. A Ket. X. fejezete, valamint a Ket. felhatalmazása alapján kiadott végrehajtási rendeletek részletesen szabályozták az elektronikus ügyintézés, az elektronikus kapcsolattartást.⁸

Látszólag tehát 2005 végére a Ket. lebontotta a közigazgatási hatósági eljárásokban az elektronikus kapcsolattartás jogi akadályait. Még ezt megelőzően 2005 áprilisában a kormányzati portálon (www.magyarorszag.hu) elindult az ügyfélkapu,⁹ amely végre biztosította a hiteles elektronikus dokumentumok biztonságos továbbításához szükséges csatornát a hivatali kapuval rendelkező közhatalmi szervek és az ügyfélkapuval rendelkező természetes személyek között, és így tényleg megnyílt az út az elektronikus ügyintézés előtt.

Nem így történt.

Ennek a legfontosabb oka nem is az volt, hogy az ágazati törvények sorra zárták ki az elektronikus út alkalmazását, miközben kormányzati elvárás volt, hogy ezt csak kivételesen tegyék meg. Az elsődleges ok az volt, hogy a közigazgatási hatóságok zöme – amelyek nem voltak felkészülve az elektronikus kapcsolattartás biztosítására – hol aktívan, de többnyire passzívan szabotálták az elektronikus ügyintézés megvalósulását. Vagy kötetlen formában közölték az ügyfelekkel, hogy ne elektronikus úton küldjék be beadványaikat, vagy nem biztosítottak megfelelő elektronikus csatornát ezek beküldésére. 2007 végére csupán öt, 2008 végére pedig csupán kilenc hivatali kapu működött az országban, de 2008-ban is csak két önkormányzati (és ebből egy többcélú kistérségi társulási) és kettő, a Magyar Közlöny kiadásához kapcsolódó hivatali kapu létesült,¹⁰ melyek értelemszerűen nem generálhattak valódi hatósági eljárási ügyforgalmat. Ha pedig a beadványt valahogy mégis eljuttatták elektronikus úton a hatóságokhoz, azok egyszerűen nem foglalkoztak ezekkel az indítványokkal, vagy – ha kivételesen igen –, akkor is papír alapon intézték tovább az ügyet.

Hiába született számos módosítás és indult számos program e problémakör megoldására, igazi áttörés csak közel egy évtizeddel később következett be. Addig egyes ágazatokban – így különösen az adóeljárársban és az építésügyi igazgatás körében – születtek eredmények, amelyek közvetetten hozzájárultak az elektronikus írásbeliség terjedéséhez és hozzájárultak az elektronikus ügyintézés főszabállyá válásához, de önmagukban nem voltak képesek kritikus tömeg képzésére.

⁸ Lásd részletesebben: Baranyi et al. (2018, 19–20).

⁹ Lásd: <https://hirlevel.egov.hu/2015/04/14/tiz-eves-az-ugyfelkapu/>

¹⁰ Az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal, a Vám- és Pénzügyőrség, Magyar Államkincstár, valamint az Önkormányzati Minisztérium Építésügyi és Építészeti Főosztálya, valamint a rendszert üzemeltető Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala hivatali kapuja. Forrás: Hivatali kapuval rendelkező szervezetek listája (xml) https://mo.hu/szuf_ugyleiras?id=75a6a3b1-530f-4523-87df-b277beae72c4

2.3. Az elektronikus cégeljárás (2006)

A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján 2007-ben látható érdemi ugrás az elektronikus ügyintézés tekintetében. Ebben az évben az internethasználók közel fele (47,2%-a), míg a 16–74 év közötti lakosság közel negyede (24,9 %-a) választotta legalább egyszer a *közhivatalokkal* való elektronikus kapcsolatfelvétel, míg az internethasználók több mint negyede és a 16–74 év közötti lakosság több mint 13 %-a indított elektronikus úton ügyet.¹¹

Nem nehéz összefüggést találni azzal, hogy 2006. július 1-től a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: 2006. évi Ctv.) lehetővé tette, és 2007. január 1-től valamennyi cégformára kiterjesztette a cégbejegyzési és változásbejegyzési kérelmek elektronikus úton történő benyújtását,¹² ráadásul bevezette az egyszerűsített cégeljárást is. Az egyszerűsített cégeljárás egyik legfontosabb feltétele a kérelem és mellékletei elektronikus úton történő benyújtása volt, legnagyobb előnye pedig, hogy szemben az általános 30 napos, valamint a szerződésminta alkalmazásával történő eljárás 8 munkanapos határidejével, az egyszerűsített eljárásban a kérelmet 2 munkanapon belül kellett elbírálni (később pedig ezért még közzétételi költségtérítést sem kellett fizetni).

Az eljárásban a jogi képviselőt már ekkor is kötelező, az elektronikus kapcsolattartás azonban még csak lehetőség volt. Az eljárásban az ügyvédek jogosulttá váltak a papír alapú okiratok elektronikus okirattá alakítására. Ehhez és a benyújtáshoz azonban immár egyértelműen minősített elektronikus aláírást kellett használniuk. Az illetéket és a közzétételi költségtérítést elektronikus úton kellett megfizetni, annak megfizetését a Magyar Államkincstár által kiállított elektronikus dokumentummal igazolni.¹³

A fentiek alapján immár elsősorban a jogi képviselők kezében volt a lehetőség, hogy ügyfeleik érdekeinek szem előtt tartása mellett az egyszerűsített cégeljárást és ezzel az elektronikus utat vagy a hagyományos, papír alapú cégeljárást válasszák.

A statisztika alapján ugyanakkor a jogi képviselőkkel szembeni várakozások nem teljes mértékben váltották be a hozzájuk fűzött reményeket. A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény és egyéb törvények módosításáról szóló 2007. évi LXI. törvény (a továbbiakban: 2007. évi Ctv.-novella) indokolása nem tartalmaz információt arról, hogy a cégbejegyzési és változásbejegyzési ügyek mekkora része volt egyszerűsített eljárás, és erre a bírósági ügyforgalmi statisztikák sem terjednek ki. Az indokolás kitér ugyanakkor arra, hogy 2006-ban a hiánypótlás nélküli eljárásokban 9,9 nap, míg a hiánypótlásokkal érintett eljárásokban 39 nap volt az átlagos bejegyzési idő, addig ez 2007-ben sem változott számottevően, csupán 8,7, illetve 37,3 napra csökkent országos átlagban. Ezzel az is összhangban van, hogy a Magyar Ügyvédi Kamara nyilvántartásai szerint 2007 végén még csupán 299 ügyvéd rendelkezett ügyvédi elektronikus aláírással.¹⁴

A 2007. évi Ctv.-novella ezzel összefüggésben számos egyszerűsítés bevezetése mellett kötelezővé tette a cégbejegyzési és a változásbejegyzési eljárásokban az elektronikus ügyintézés, és 2008. július 1-től az ügyintézési határidőt két munkanapról egy munkaóraóra csökkentette.

¹¹ KSH - E-közigazgatási portálok igénybevétele az e-ügyintézés szintjei szerint. Lásd: https://www.ksh.hu/stadat_files/ikt/hu/ikt0020.html

¹² 2006. évi Ctv. IV. fejezet 2. cím.

¹³ 2006. évi Ctv. 37–38. §.

¹⁴ A Magyar Ügyvédi Kamara adatszolgáltatása az ügyvédi kamarai nyilvántartásból, valamint a Microsec Számítástechnikai Fejlesztő Zártkörűen Működő Részvénytársaság adatszolgáltatása. Lásd: 1. ábra.

Innentől kezdve a cégeljárással foglalkozó ügyvédeknek valóban nem maradt más választásuk, mint minősített elektronikus aláírást igénybe véve áttérni az elektronikus cégeljárásra, vagy megszüntetni e szolgáltatási portfóliójukat.

Ez nagyságrendi ugrást eredményezett az ügyvédi minősített elektronikus aláírások számának, és ennek megfelelően az ügyvédi elektronikus ügyintézésnek az alakulásában. 2008 végére az előző évhez képest több mint tízszeresére, 3256-ra emelkedett a minősített elektronikus aláírással rendelkező ügyvédek száma,¹⁵ de a 2008. évi, rekordszámú, mintegy 410 347 érdemi cégügyhöz¹⁶ képest ez a szám is alacsonynak tűnik (hiszen ez ügyvédenként átlagosan évi több mint százharminc érdemi cégügyet jelent).

2.4. Az elektronikus fizetési meghagyás (2010)

A fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény (a továbbiakban: Fmhtv.) 11. § (3) bekezdése 2010. július 1-től a jogi személyek és a jogi képviselő számára – szűk kivételtől eltekintve – kötelezővé tette, hogy fizetési meghagyásos eljárásban a beadványát elektronikus úton terjesszék elő. Ez a gyakorlatban kizárólag minősített (később minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú) elektronikus aláírás segítségével volt lehetséges.

Tekintettel arra, hogy a jogi személyek jó részének az alacsony ügyszám miatt továbbra sem érte meg az elektronikus eljáráshoz gyakorlatilag elengedhetetlen elektronikus aláírás beszerzése, ezért ez a gyakorlatban szinte kötelező jogi képviselőt jelentett. Ráadásul az egymillió forintot meg nem haladó pénzbeli követelések érvényesítésére lényegében nem volt más út.¹⁷

Feltehetőleg részben ezzel is összefüggésben az ügyvédi elektronikus aláírások száma 2010-re 7800-ra növekedett.¹⁸

2.5. Elektronikus pereskedés (2010–2016)

Az 1952. évi Pp. 2010. január 1-jén egy önálló hatodik résszel egészült ki, amely a polgári (és ezáltal a közigazgatási) perekben való elektronikus kommunikáció szabályait rögzítette.¹⁹ A szabályozás 2010. július 1-től több ütemben vezette volna be részben a fakultatív, részben a kötelező elektronikus kapcsolattartást a polgári és közigazgatási perekben. A szabályozás alkalmazásának kezdő időpontját az utolsó pillanatban 2010. június 29-én,²⁰ majd 2011. június 29-én²¹ és végül 2013. július 28-án²² ismételten elhalasztották. A halasztás indoka az volt, hogy

¹⁵ A Magyar Ügyvédi Kamara adatszolgáltatása az ügyvédi kamarai nyilvántartásból, valamint a Microsec Számítástechnikai Fejlesztő Zártkörűen Működő Részvénytársaság adatszolgáltatása. Lásd: 1. ábra.

¹⁶ A megyei bíróságok ügyforgalmi adatai - Elsőfokú ügyek. (2006). Lásd: <https://bit.ly/3NX4gzK>

¹⁷ Fmhtv. 2010. július 1-jén hatályos 3. § (2) bekezdése.

¹⁸ A Magyar Ügyvédi Kamara adatszolgáltatása az ügyvédi kamarai nyilvántartásból, valamint a Microsec Számítástechnikai Fejlesztő Zártkörűen Működő Részvénytársaság adatszolgáltatása. Lásd: 1. ábra.

¹⁹ Lásd a hivatalos iratok elektronikus kézbesítéséről és az elektronikus térítvevényről szóló 2009. évi LII. törvény 11. §-át.

²⁰ Lásd az egyes elektronikus eljárások módosításáról szóló 2010. évi LIX. törvény 3. §-át.

²¹ Lásd a határon átnyúló tartási ügyekben a központi hatósági feladatok ellátásáról szóló 2011. évi LXVII. törvény 35. §-át.

²² Lásd a települési önkormányzatok fekvőbeteg-szakellátó intézményeinek átvételéről és az átvételhez kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi XXXVIII. törvény 55. §-át.

ezen elektronikus eljárások bevezetésével kapcsolatos szükséges és elégséges feltételek részben vagy egészben több helyütt is hiányoznak, mivel a tervezett elektronikus kapcsolattartás technikai rendszere nem működik, és az igazságügyi igazgatás szervezetei sincsenek felkészülve a használatára, forrásuk sincs rá.²³

A 2013. január 1-től hatályos, és végül végre alkalmazhatóvá vált szabályozás²⁴ szakítva a korábbi logikával, átmenetileg elvetette a kötelező elektronikus perlekedést, és csupán lehetővé tette a törvényszék elsőfokú hatáskörébe tartozó ügyekben – pontosabban azok egy részében – az elektronikus kapcsolattartást a fél és képviselője részére.

Emögött ugyanaz a logika állt, mint a Ket. által bevezetett szabály mögött. Nevezetesen az, hogy az ügyfelek, illetve a felek tudják a legjobban, milyen módon tudnak a leghatékonyabban kommunikálni a hatóságokkal, illetve bíróságokkal, az ő felelősségük és lehetőségük kiválasztani a számukra leghatékonyabb, legkényelmesebb kapcsolattartási formát.

A bírósági statisztikák azonban egyértelműen arra mutatnak, hogy az érintettek töredéke élt csak a törvény biztosította új lehetőséggel. A polgári ügyszakban

- 2013-ban összesen 306 (ebből 92 eljárást megindító),
- 2014-ben összesen 597 (ebből 108 eljárást megindító), míg
- 2015-ben összesen 1 600 (ebből 244 eljárást megindító)

beadvány érkezett elektronikus úton.²⁵

A kötelező elektronikus perlekedést ezután ismét több alkalommal (lényegében évente) elhalasztva, végül 2016. január 1-jével vezették be általános jelleggel a gazdálkodó szervezetek, valamint a jogi képviselők számára.²⁶

Ahogy ez várható volt, az elektronikus beadványok száma több nagyságrenddel megnőtt. 2016-ban több mint 100 000 elektronikus beadvány érkezett, melynek közel harmada eljárást megindító irat volt. Az elektronikus beadványok száma 2017-re közel az ötszörösére emelkedett, míg az elektronikus kezdő iratok száma közel a háromszorosára. Ezek a számok nagyjából 2019-2020-ra körülbelül 100 000 eljárást kezdeményező iratszámban és összesen körülbelül 600 000 beadványszámban stabilizálódtak.²⁷

²³ A 2010. évi LIX. törvény indokolása.

²⁴ Ezt az egyes igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXI. törvény 1. §-a vezette be.

²⁵ Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének 2018. évi beszámolója 138. oldal. Lásd: https://birosag.hu/sites/default/files/2019-10/evés_beszamolo_2018_0.pdf Lásd még: 2. ábra.

²⁶ A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény, valamint egyéb eljárásjogi és igazságügyi törvények módosításáról szóló 2015. évi CLXXX. törvény 12. §.

²⁷ Az Országos Bírósági Hivatal elnöke 2016-2022. évi beszámolója. Lásd: 3. ábra.

3. A fordulópont (2018)

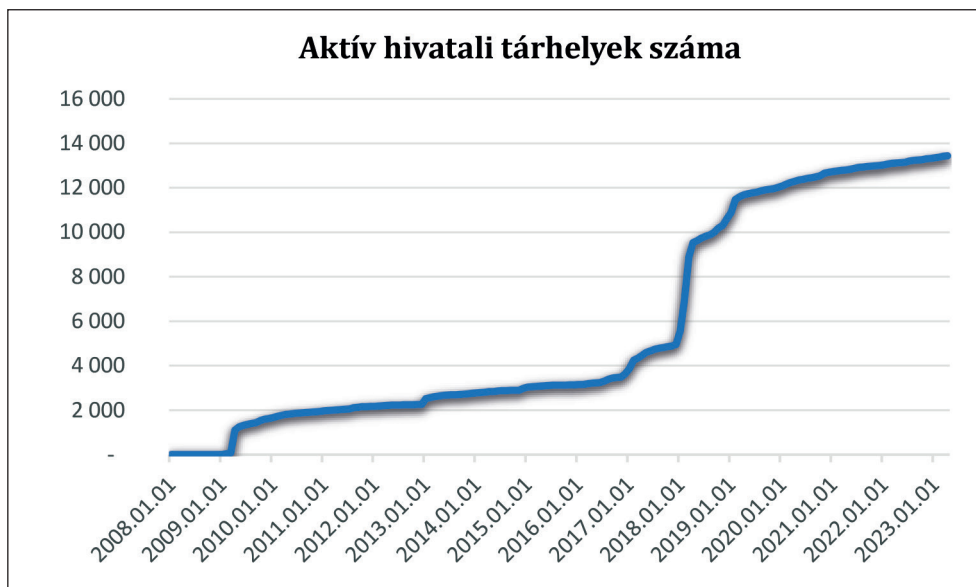
3.1. Az elektronikus ügyintézés robbanásszerű növekedése

A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján 2018-ban 2017-hez képest több mint 7%-kal nőtt a közhivatalokkal való elektronikus kapcsolatfelvételt és közel ennyivel a közhivatalok honlapjairól való információszerzést választók aránya. Ennél is beszédesebb, hogy az űrlapok letöltésére az előző évinél több mint 8 %-kal többen használták az e-közigazgatási portálokat, kitöltött űrlapok benyújtására pedig majdnem 10 %-kal többen.²⁹

A 2018-ban bevezetett e-papíron zajló ügyforgalom 2018 januárjában a hétköznapi átlag 150 alattiról egy hónap alatt hétköznapi átlag ezerre, 2018 februárjában a januári ötszörösére, kevesebb mint ezerről több mint 25 000-re nőtt, majd ezután folyamatosan növekedve csak 2020 közepén állt be a mai napig átlagosnak tekinthető, havi 250–300 000 körülire.

A hivatali kapuk száma 2018-ban közel a duplájára, 5560-ról 10 894-re nőtt. A hivatali kapuk száma 2017 decemberében több mint 600-zal, 2018 januárjában 1400-zal, februárjában közel 2000-rel, márciusban ismét valamivel több mint 600-zal. Közel ekkora ugrás csak 2019 januárjában volt még tapasztalható, amikor ismét közel 600-zal nőtt a hivatali kapuk száma,³⁰ de ekkor az új hivatali kapuk zömét – a Magyar Államkincstáron és szervezeti egységein kívül – óvodák, bölcsődék, szociális intézmények és önkormányzati konyhák tették ki.

3. ábra (saját szerkesztés)
Hivatali kapuk számának alakulása³¹

²⁹ Ugyanez a 16–74 éves lakosság számához viszonyítva valamivel alacsonyabb növekedést utat. KSH – E-közigazgatási portálok igénybevétele az e-ügyintézés szintjei szerint. Lásd: https://www.ksh.hu/stadat_files/ikt/hu/ikt0020.html

³⁰ A NISZ Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt. adatszolgáltatása alapján. Lásd: 3. ábra.

³¹ A NISZ Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt. adatszolgáltatása alapján.

Ehhez tartozik még, hogy a minősített elektronikus aláírással rendelkező ügyvédi tevékenységet gyakorlók száma 2018-ban 10%-kal 10 858-ra nőtt, és azóta számottevő változás nem következett be³².

A bírósági ügyforgalmat elemezve is hasonló tendencia figyelhető meg:³³

- 2018-ban az előző évihez képest 10%-kal százezer fölé emelkedett az elektronikus úton előterjesztett civilisztikai peres kezdőiratok száma, majd ezt követően lényegében stagnált,
- 2018-ban az előző évihez képest majdnem 40%-kal több mint 680 ezerre emelkedett az összes elektronikus úton benyújtott civilisztikai peres beadvány száma, majd ezt követően 2019-ben jelentős csökkenést követően szintén stagnálásról beszélhetünk,
- 2018 második felében lényegében a semmiből 64 ezer fölé emelkedett az elektronikus büntetőeljárás peres kezdőiratok és 200 ezer fölé emelkedett a büntetőeljárás összes elektronikus peres iratforgalom, ezt követően némi csökkenés után szintén stagnálás figyelhető meg éves szinten,
- 2018-ban a semmiből 200 ezer fölötti szabálysértési eljárás peres kezdőirat érkezett be elektronikus úton a bíróságokhoz, amelyet szintén némi csökkenés után stagnálás követett, ráadásul ez az ilyen iratok 94%-át tette ki.

Azt mondhatjuk, hogy egy csapásra igencsak jelentősen nőtt, átfordult az elektronikusán intézett közigazgatási ügyek aránya a papír alapon indított ügyekhez képest, a semmiből főszabállyá vált az elektronikus ügyintézés a büntető- és szabálysértési eljárásokban, és még azon bírósági eljárások esetében is, ahol eddig is jellemző volt az elektronikus út, jelentősen nőtt az elektronikus kapcsolattartás aránya. Mindez ráadásul úgy, hogy hasonló intenzitású növekedésre azóta sem igen volt példa Magyarországon, a legjellemzőbb egy kis mértékű csökkenés utáni stagnálás.

3.2. A változás jogi háttere

2018 kifejezetten nehéz év volt az ügyvédek számára. Ugyanabban az évben négy különböző új eljárási kódex lépett hatályba: az új polgári perrendtartás, az általános közigazgatási rendtartás és a közigazgatási perrendtartás 2018. január 1-jén, az új büntetőeljárás törvény pedig 2018. július 1-jén.

Emellett 2018. január 1-jével hatályba lépett az új hivatásrendi törvény, az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Üttv.). Az Üttv. többek között a jogtanácsosok jelentős részét az ügyvédi kamarákba integrálta, újraszabályozta az ügyvédi tevékenység gyakorlásának feltételeit és gyakorlati kérdéseit – az azonosítástól az ellenjegyzésen át az ügyvédi nyilvántartások vezetéséig –, és fokozatosan kötelezővé tette az elektronikus kapcsolattartást az ügyvédi kamarákkal kamarai hatósági, fegyelmi és egyéb ügyekben is.³⁴ Ezzel párhuzamosan jelentősen változtak a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzésére vonatkozó, az ügyvédi tevékenység gyakorlóit is terhelő követelmények.

³² A Magyar Ügyvédi Kamara adatszolgáltatása az ügyvédi kamarai nyilvántartásból, valamint a Microsec Számítástechnikai Fejlesztő Zártkörűen Működő Részvénytársaság adatszolgáltatása. Lásd: 1. ábra.

³³ Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének 2018. évi beszámolója 138. oldal. Lásd: https://birosag.hu/sites/default/files/2019-10/evés_beszamolo_2018_0.pdf Lásd még: 2. ábra.

³⁴ 2018. január 1-től a Budapesti Ügyvédi Kamara és a Magyar Ügyvédi Kamara, 2019-től Magyarország valamennyi ügyvédi kamarája előtti valamennyi eljárásban kötelező az elektronikus ügyintézés. Lásd az Üttv. 173. § (1) bekezdését és a kamarai hatósági eljárásokról szóló 12/2017. (XI. 20.) MÜK szabályzat 1.1.1. pontját.

A témánk szempontjából legfontosabb változást ugyanakkor nem ez, hanem a már 2015-ben elfogadott, az elektronikus ügyintézés és az azt biztosító szervek közötti informatikai együttműködés szabályait rögzítő, az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szabályok általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény (a továbbiakban: Eüsztv.) általánosan alkalmazhatóvá válása jelentette.

Az Eüsztv. 8. § (1) bekezdése alapelvi szinten rögzítette, hogy Magyarországon mindenkinek joga van ahhoz, hogy az állami és önkormányzati szervek, valamint a közszolgáltatók előtt az ügyeit a lehető legszélesebb körben elektronikusan intézze. Ez azonban, ha megnézzük a korábbi szabályokat, – kis túlzással a büntetőeljárások kivételével – nem jelentett különösebb újdonságot, hiszen eddigre már az elektronikus ügyintézés kizáró szabályok deregulációja és az elektronikus kapcsolattartás lehetőségét biztosító szabályok hatályba léptek. Ennek ellenére az áttörés nem következett be az elektronikus ügyintézés általános elterjedésében.

Az igazi változást az Eüsztv. 9. § (1) bekezdésének hatályba lépése jelentette. Ez ugyanis leegyszerűsítve az állami, önkormányzati szerveket, valamint a gazdálkodó szervezeteket, és az ügyfelek jogi képviseletében eljáró jogi képviselőket is elektronikus ügyintézésre kötelezte.

4. A változás mozgatói: kritikus tömeg?

A fenti jogszabályi változások elindítottak, illetve katalizáltak egy láncolatot, ami végső soron – 2018 és 2020 között – az elektronikus ügyintézés intenzív, eleinte robbanásszerű, majd szép lassan lecsillapodó, de mára egyértelműen visszafordíthatatlan növekedéséhez vezetett, nem csupán a tág értelemben vett ügyvédség körében, hanem az egész társadalomban.

Az alábbiakban azt vizsgáljuk, mik voltak ennek az elektronikus ügyintézés terjedését visszafordíthatatlanul beindító „kis magyar tömeghatásnak” a kritikus tényezői.

4.1. Az első tényező: a félelem

Ahogy az a fentiekben kifejtettem, 2018-tól az elektronikus ügyintézés szinte minden jogi eljárásban kötelezővé vált a gazdálkodó szervezetek, az állami és önkormányzati szervek, közjegyzők, közttestületek, de különösen a jogi képviseletet ellátó ügyvédek és kamarai jogtanácsosok számára.

A kamarai jogtanácsos nélkül működő gazdálkodó szervezetek, akik nagy tömegben továbbra sem voltak felkészültek az elektronikus kapcsolattartásra – az adóeljárások kivételével, ahol a könyvelőjüket hatalmazták meg – azokban az ügyekben is ügyvédnek adtak meghatalmazást, ahol korábban papír alapon maguk jártak el.

2018 elején éppen külföldi szabadságunkat töltöttük, de minden hajnalban – a napi kirándulások előtt – elektronikus űrlapokat készítettem az ügyvédi kamarai hatósági eljárások megkönnyítéséhez. A Budapesti Ügyvédi Kamara ekkorra már rég rendelkezett az elektronikus beadványok fogadásához és küldéséhez szükséges informatikai feltételekkel, de a hatóságok zöme nemhogy elektronikus űrlapokkal, hanem hivatali kapuval sem rendelkezett, vagy ha azzal rendelkezett is, jogszabályi kötelezettség³⁵ ellenére nem csatlakozott még az e-Papír szol-

³⁵ Az elektronikus ügyintézés részletszabályairól szóló 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendelet 68. §-a alapján valamennyi elektronikus ügyintézés biztosító szerv már 2017. január 1-től köteles lett volna biztosítani az e-Papír szolgáltatás útján előterjesztett beadványok befogadását, ha az adott ügytípus elektronikus űrlappal nem támogatott.

gáltatáshoz sem, amely az általános célú – értsd szabadszövegesen kitölthető – elektronikus kéreleműrlap benyújtását szolgálta volna.

Az, hogy 2017 decemberében több mint 600-zal nőtt a hivatali kapuk száma azt mutatja, hogy egyes hivatalok még időben elkezdtek a felkészülést, de a 2018 január-márciusában megnyitott közel 4 000 hivatali kapu rávilágít arra, hogy a korábban tapasztaltakkal összhangban a közigazgatás egy jelentős része az eredeti határidőre – tudatosan vagy gondatlan mulasztásból eredően – minimális szinten sem készült fel az elektronikus beadványok fogadására, az elektronikus ügyintézésre.

Úgy tűnt tehát, hogy a közigazgatás (egy része) ismét elszabotálja az elektronikus ügyintézés általánosságá tételét. Egy dolgot azonban nem vettek figyelembe: a félelem-faktort.

Az ügyvédek és a kamarai jogtanácsosok (a továbbiakban együtt: ügyvédek), akik a polgári peres, adó- és cégeljárások miatt már jórészt rendelkeztek az elektronikus ügyintézéshez szükséges technikai feltételekkel – az ügyvédi kamarákhoz beérkezett és a belső fórumokon egymás között megtárgyalt panaszjaikból egyértelműen kitűnő módon, és jogilag teljes mértékben megalapozottan – attól tartottak, hogy ha a keresetleveleiket, kérelmeiket, egyéb beadványaikat nem elektronikus úton juttatják el a hatóságokhoz, bíróságokhoz, azok hatálytalanok lesznek, illetve azok visszautasításra kerülnek.³⁶ Ha pedig ezeket a beadványokat a bíróságok, hatóságok nem veszik figyelembe, illetve visszautasítják, az az ügyvédi megbízási szerződések olyan megszegését jelenti, amely miatt az ügyvédnek kártérítési és fegyelmi felelősséggel, sőt – ami még talán ezeknél is súlyosabb – akár az ügyfelei elvesztésével kellett volna szembenéznie.

Az ügyvédek a fent vázolt jól felfogott érdekükben tehát minden egyes beadványt megkíséreltek elektronikus úton előterjeszteni. Ehhez a fiatalabb ügyvéd generáció, valamint az ügyvédjelöltek, gyakornokok és frissen megjelent ügyvédasszisztensek már rendelkeztek a megfelelő digitális kompetenciákkal, az idősebb ügyvédek, pedig vagy beletanultak, vagy igénybe vették fiatalabb kollégák segítségét, vagy felhagytak ügyvédi tevékenységükkel. A beadványok elektronikus előterjesztése azonban a korábban még be nem járatott ügyeket leszámítva, az esetek zömében nem járt sikerrel, ami miatt egyszerre fordultak – jobb híján telefonon – az érintett közhatalmi szervekhez, azok felügyeleti szervéhez, illetve az ügyvédi kamarákhoz a helyzet kezelése érdekében. Szórványosan előfordult, hogy egyes hatóságok – a saját szempontjukból törvényellenesen – a hagyományos kapcsolattartásra vagy szabályszerűnek nem tekinthető elektronikus levélben történő előterjesztésre hívták fel az ügyvédeket.³⁷ Ugyanakkor szép fokozatosan az ügyvédség ezen az úton kikényszerítette, hogy – a törvényben és kormányrendeletben meghatározott kivételektől eltekintve – a bíróságok után a közigazgatás egyéb szereplői és más elektronikus ügyintézés biztosítására köteles szervek megteremtsék az elektronikus ügyintézés minimális feltételeit, azaz a beadványokat legalább az e-Papír szolgáltatás segítségével benyújthassák.

Ezzel a kritikus ügyvédi hozzáállással szoros összefüggésben 2018 első – büntetőügyekben a harmadik – negyedének a végére lényegében mindennapossá vált az elektronikus kommunikáció a jogi eljárásokban. Az ugyanis, hogy az ügyvédek számára biztosítani kellett az elektronikus ügyintézés lehetőségét, egyfajta spillover hatásként magával hozta azt is, hogy az elektronikus ügyintézés lehetősége megnyílt lényegében bárki előtt. Ráadásul mivel ezt az

³⁶ Az Eüsztv. 9. § (5) bekezdése alapján 2018. január 1-től, ha a jogi képviselő nem elektronikus úton terjeszti elő a nyilatkozatát, az – a törvényben meghatározott kivétellel – hatálytalan.

³⁷ Amire az Eüsztv. 9. § (4) bekezdése alapján elektronikus út hiányában az ügyvédeknek egyébként jogszerű lehetősége lett volna.

eljáró szervek részéről a legegyszerűbben az – elektronikus aláírást nem, csupán ügyfélkapus azonosítást igénylő és rendkívül egyszerű – e-Papír szolgáltatással lehetett biztosítani, így az elektronikus ügyintézés lehetősége nem csupán elvi, hanem gyakorlati szinten is lehetővé vált a széles tömegek számára.

4.2. A második tényező: a kényelem

A jogi tanácsadás kivételével az ügyvédi megbízási szerződés megkötésére³⁸ és az ügyvédi ellenjegyzésre³⁹ vonatkozó, valamint a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzését szolgáló követelményeknek⁴⁰ közös eleme, hogy az ügyvédnek kell azonosítania kell az ügyfelet, illetve a releváns körben meg kell győződnie az ügyfél akaratáról. Ehhez az ügyfélnek főszabályként praktikusán meg kellett jelennie az ügyvéd előtt.

Az elektronikus ügyintézés terjedésével 2018-ban az ügyvédekben felmerült a kérdés: mit jelent az, hogy „előtt”. Azt jelenti-e, hogy az ügyfeleknek személyesen és fizikailag meg kell jelenniük az ügyvéd előtt, vagy a már 2018 előtt is évek óta terjedő videotelefonos megoldások⁴¹ segítségével is találkozhatnak? Az ügyvédek a jogi szabályozást úgy értelmezték, hogy bizonyos garanciák mellett ez utóbbi a helyes értelmezés.

Ebből az értelmezésből két, az ügyvédek és ügyfelek kényelmét is szolgáló vívmány is következett. Az egyik, hogy inntől online, személyes találkozás nélkül is intézhetővé vált az ügyvédi tevékenységek jelentős része. A másik, az Üttv. által 2018. január 1-jével bevezetett újítással állt összefüggésben, miszerint az ügyvéd által ellenjegyzett, de a felek által külföldön aláírt okirat teljes bizonyító erejéhez diplomáciai hitelesítés vagy felülhitelesítés, illetve Apostille tanúsítvány immár nem szükséges.⁴² Ennek megfelelően a külföldön tartózkodó ügyfélnek magyarországi jogi ügyei nagy részének intézéséhez elegendő lett online felvennie a kapcsolatot az ügyvédjével.

Erre tekintettel a Budapesti Ügyvédi Kamara Elnöksége 2018. október 1-jén határozatot adott ki a távazonosításról,⁴³ ami – a határozatban meghatározott feltételeknek megfelelő és auditált – elektronikus hírközlő eszköz segítségével lehetővé tette a személyesen meg nem jelent ügyfél videotelefonos távazonosítását és személyazonosságának igazoló ellenőrzését a budapesti ügyvédek és kamarai jogtanácsosok számára. Ezt a szabályozást ezután több területi ügyvédi kamara is átvette. Átmenetileg a Pmt. hatálya alá tartozó ügyekben csak e területi ügyvédi kamarák tagjai voltak jogosultak távazonosítást végezni, míg az ezen kívüli ügyekben valamennyi ügyvéd és kamarai jogtanácsos.

Egyes hatóságok eleinte vonakodtak elfogadni,⁴⁴ de végül – törvénymódosítás nélkül – ez lett az általánosan elfogadott értelmezés. Majd a Pmt. módosítását követően a Magyar Ügyvé-

³⁸ Üttv. 32. § (1) és (2) bekezdés.

³⁹ Üttv. 44. § (1) bekezdés d) pont.

⁴⁰ A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Pmt.) 7. § (1) bekezdés.

⁴¹ Például: Skype, MS Teams, Google (Hangouts) Meet.

⁴² Üttv. 44. § (7) bekezdés.

⁴³ A távazonosítás egyes kérdéseiről szóló 2018. ELN. 470/11/01. számú határozat. Lásd: <https://bit.ly/3JDeJh9>

⁴⁴ Még 2019-ben is előfordult, hogy ingatlanügyi eljárásban csak másodfokon ismerték el az ilyen módon ellenjegyzett okiratot ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzésre alkalmasnak felülhitelesítés és Apostille nélkül.

di Kamara küldöttgyűlése országosan egységesen szabályozta a kérdést,⁴⁵ a Magyar Ügyvédi Kamara elnöke pedig határozatban auditálta az alkalmazható eszközöket.⁴⁶ Így 2019. augusztus 1-től országosan lehetővé vált a távazonosítás és távellenjegyzés.

4.3. A harmadik tényező: a centralizáció

A 2010-es évek közepétől nem csupán az államigazgatás, hanem a szakmai kamarák tekintetében is megjelentek a centralizációs tendenciák (arról nem is beszélve, hogy például a végrehajtók szakmai köztestületét a jogalkotó meg is szüntette). Így például a korábban kétszintű igazságügyi szakértői önkormányzat helyett egyetlen egységes, országos kamarát hoztak létre, a Magyar Igazságügyi Szakértői Kamarát.⁴⁷ De még a hagyományoknak megfelelően továbbra is alapvetően területi alapon szerveződő ügyvédi kamarák esetében is látható, hogy az Üttv. alapján a Magyar Ügyvédi Kamara, illetve a regionális fegyelmi bizottságok számos feladatot átvettek a területi kamaráktól, illetve az új feladatokat eleve országos szinten rendelték megszervezni. Ehhez kapcsolódik, hogy az államigazgatás karcsúsításának jegyében egyre többször merült fel – az államigazgatás számára a felügyeleti jogkörök fenntartása mellett – a közfeladatok szakmai kamarákhoz történő kiszervezése.⁴⁸

Ezek a tendenciák azzal a következménnyel jártak, hogy a szakmai kamaráknak egyre gyakrabban és egyre több döntést kell hoznia, ráadásul az országos kamaráknak ezt olyan testületi döntéshozatal keretében, ahol a testület tagjai az ország különböző pontjain élnek és tevékenykednek. Ez rengeteg utazást követelt volna meg, ami eleve alacsony részvételt eredményezett úgy a hagyományos módon lezajló országos kamarai választásokon, mint a testületi szervek személyes jelenléti ülésein. Az utóbbiak esetében ez nemegyszer határozatképtelenséggel járt, amelyet ugyan praktikus megoldott az, hogy a megismételt ülés a megjelentek számára tekintet nélkül határozatképes, de nem oldotta meg azt, hogy az így meghozott döntések legitimitása jelentősen gyengült. Jellemző adat, hogy a Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara 2016 és 2019 között egyetlen első alkalommal teljes mértékben határozatképes küldöttgyűlést sem tudott tartani.⁴⁹

A fenti problémák hatására fordultak a köztestületek az elektronikus döntéshozatali megoldások irányába. Számos szakmai kamaránál hoztak létre elektronikus döntéshozatali rendszereket.

Így a Magyar Ügyvédi Kamara és a területi ügyvédi kamarák számára ügyfélkapus azonosításon alapuló nyílt szavazórendszer működik, és a kamarai jogtanácsosok, illetve az alkalmazott ügyvédek 2017 óta elektronikus úton választják meg az ügyvédi kamarai szervekbe

⁴⁵ Lásd a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvényben és az Európai Unió és az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról szóló 2017. évi LII. törvényben meghatározott kötelezettségek teljesítéséről szóló 10/2019. (VI. 24.) MÜK szabályzat 5. pontját.

⁴⁶ Lásd az azonosítás során használható egyes elektronikus hírközlő eszközök auditációjáról szóló 1/2019. (VII. 31.) MÜK elnöki határozatot.

⁴⁷ Lásd az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény (a továbbiakban: Szaktv.) 144. § (1) bekezdését.

⁴⁸ Lásd például a kirendelt ügyvédek kijelölésének kamarai hatáskörbe utalását, mely bár területi kamarai hatáskör, de ténylegesen a Magyar Ügyvédi Kamara működteti annak az országosan egységes rendszerét.

(Üttv. 37. §)

⁴⁹ Lásd: <https://miszk.hu/index.php/tudastar/kuldottgyulesi-jegyzokonyvek>

delegált tisztségviselőiket,⁵⁰ automatizált elektronikus rendszerben jelöli ki a kirendelt ügyvédek,⁵¹ elektronikus továbbképzési rendszert működtetnek⁵² stb.

A Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara elnöksége már 2017 óta ülésezett online is, és szintén rendelkezik nyílt döntéshozatalt biztosító, szintén ügyfélkapus azonosítás segítségével működő szavazórendszerrel, és – még a koronavírus-járvány begyűrűzése előtt meghozott törvénymódosítás alapján – Magyarországon egyedülként auditált elektronikus hírközlő rendszer segítségével 2020 óta kizárólagosan elektronikus úton, titkos szavazással választja meg országos szinten elnökét, elnökhelyetteseit, valamint küldöttjeit.⁵³ 2020 óta ugyancsak elektronikus úton bonyolítja le küldöttgyűléseit, melyek azóta kivétel nélkül határozatképesek, megismételt küldöttgyűlést egyetlen alkalommal sem kellett azóta tartani.⁵⁴

A szakmai kamarák – kényszerűségből – úttörő szerepet vállaltak tehát a digitális megoldásoknak a hétköznapi működésbe történő bevezetésében.

5. Zárszó helyett: COVID19

Azt mondják, hogy a puding próbája az evés. Sajnos erre rendkívül korán, már 2020 márciusától sor került. Ekkor érkezett meg hazánkba is a COVID19 járvány, és azzal együtt a veszélyhelyzet, a lezárások és a fizikai távolságtartás.

Ebben az időszakban nyilvánvalóan kiemelt jelentőséghez jutott az elektronikus eszközök alkalmazása a jogi eljárásokban, valamint a távollévők közötti tranzakciók biztonságos lebonyolítása.

A mindössze egy-kétéves vívmányok is jól vizsgáztak.

A statisztikák egyértelműen azt mutatják, hogy a COVID19 időszakában sem esett vissza érdemben az elektronikusan intézett ügyek száma, sőt a lakosság körében növekedni tudott az elektronikusan ügyet intézők aránya, ami a járvány lecsengésével sem esett vissza.⁵⁵

A jogi eljárások során, de az üzleti életben is felértékelődött – a közjegyzők mellett – az ügyvédek szerepe a távollévők közötti tranzakciók hiteles, megbízható dokumentálására való képességük miatt. A megvalósított fejlesztések ugyanakkor nem csupán az ügyvédek, hanem értelemszerűen a széles közönség számára is megnyitotta az elektronikus ügyintézés lehetőségét, mellyel a lezárások alatt a lakosság kénytelen volt élni, a lezárásokat követően pedig az esetek zömében már nem volt értelme visszatérni a nehezkesebb, papír alapú hagyományos ügyintézéshez.

Az, hogy az ügyvédek immár rendelkeztek az elektronikus ügyintézéshez, kommunikációhoz szükséges infrastruktúrával és informatikai tudással, illetve készséggel, megkönnyítette az igazságszolgáltatás és a közigazgatás működését is a járvány időszakában.

⁵⁰ Lásd az országos kamarai jogtanácsosi és az országos alkalmazott ügyvédi tagozat tagjainak, valamint a területi kamarai jogtanácsosi és a területi alkalmazott ügyvédi tagozatok tisztségviselőinek delegálásáról szóló 10/2018. (VI. 25.) MÜK szabályzatot.

⁵¹ Üttv. 37. §.

⁵² Az ügyvédi tevékenységet folytatók továbbképzési kötelezettségéről szóló 8/2018. (XI.26.) MÜK szabályzat.

⁵³ Szaktv. 71. § (2) bekezdés és 75. § (2) bekezdés.

⁵⁴ Lásd: <https://miszk.hu/index.php/tudastar/kuldottgyulesi-jegyzokonyvek>

⁵⁵ KSH – E-közigazgatási portálok igénybevétele az e-ügyintézés szintjei szerint.

Lásd: https://www.ksh.hu/stadat_files/ikt/hu/ikt0020.html

A szakmai kamarák elektronikus döntéshozatal kapcsán szerzett tapasztalatai segítséget nyújthattak a civil- és gazdasági élet szereplői elektronikus döntéshozatala megszervezésében, illetve ennek a szabályozásában. Ugyancsak e kamarák komoly szerepet vállaltak abban, hogy közvetítsenek a hivatásrendek, a központi államigazgatás és az igazságszolgáltatás állami szervei között a veszélyhelyzetben a mindennapi működés során felmerülő problémák becsatornázásában és megoldásában.

Összefoglalóan tehát talán nem túlzás azt állítani, hogy az elektronikus ügyintézés lehetőségének a jogszabályi biztosítása önmagában nem volt alkalmas arra, hogy akár a jogi képviselők, akár a lakosság körében elterjedjen az elektronikus ügyintézés. Az is megállapítható ugyanakkor, hogy amint azt kötelezően előírták, az ügyvédség és a szakmai kamarák, – bár kétségkívül kényszerből vagy elemi szükségszerűség folytán, és kétségtelenül gyakran jobb meggyőződésük ellenére, de legalábbis rendkívül kritikus hozzáállás mellett – jelentősen hozzájárultak ahhoz, illetve kikényszerítették azt, hogy sok évnyi csak részben sikeres próbálkozás után Magyarországon általánosan elterjedté váljon az elektronikus ügyintézés.

Hivatkozások

- Baranyi B., Homoki P., & Kovács A. T. (2018). *Magyarázat az elektronikus ügyintézésről*. Wolters-Kluwer.
- Csanád M. (2018). *Bevezetés a klasszikus és a modern fizikába*. Eötvös. Online: <https://bit.ly/46mvGWG>
- Granovetter, M. (1978). Threshold Models of Collective Behavior. *American Journal of Sociology*, 83(6), 1420–1443. <https://doi.org/10.1086/226707>
- McKinnon, A. M. (2010). Elective Affinities of the Protestant Ethic: Weber and the Chemistry of Capitalism. *Sociological Theory*, 28(1), 108–126. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9558.2009.01367.x>
- Schelling, T. C. (1971). Dynamic models of segregation. *The Journal of Mathematical Sociology*, 1(2), 143–186. <https://doi.org/10.1080/0022250x.1971.9989794>
- Varga J. (2014). 50 évvel ezelőtt kapott Nobel-díjat Wigner Jenő fizikus. *Nukleon*, 7(1), 1–4. Online: <https://bit.ly/444O4Sx>